

Kako predstaviti pragozd How to introduce a Virgin Forest

Tomaž HARTMAN*

Izvleček

Hartman, T.: Kako predstaviti pragozd. Gozdarski vestnik št. 3/1995. V slovenščini.

V prispevku je prikazan način, kako javnosti predstaviti značilnosti pragozdov in vendar obvarovati dragocene pragozdne ostanke pred motečim vplivom množičnega obiskovanja. Rešitev zahtevne naloge je prikazana na konkretnem primeru pragozdnega rezervata Rajhenavski Rog na Kočevskem.

Ključne besede: turizem, pragozd, javnost.

VAROVATI ALI PREDSTAVITI – ZAKAJ? TO PROTECT OR TO PRESENT – WHY?

Mogočna gozdna pogorja Kočevske so še pred stoletjem samevala kot nepretraden pragozd. Načrtno gozdarjenje nam je ohranilo mogočne sonaravne gozdove in nekaj "nedotaknjenih" pragozdov, ki pa zaradi onesnaženega zraka, kislega dežja, preštevilične divjadi in obiskovalcev po kritični strokovni definiciji zaslužijo le ime: gozd s pragozdnim značajem.

In vendar – tako (ne)vajene modernega okolja nas stik s pradavnino, notranji mir ali pa samo nenavadnost mogočnih trhležev vedno znova očara in prevzame. Prvobitnost in drugačnost ter človekov intimni odnos do življenja, često nedojemljiv, nerazložljiv... opravičujejo ime: pragozd. Redek in ogrožen, a prav zato tako dragocen, je naš pragozd naravni spomenik in dediščina, ki jo s spoštovanjem varujemo. Pragozda torej ne obiskujemo!?

Toda – naloženo znanje, oprema rezervata in pripravljenost gozdarjev so vse bolj odpirali vrata v pragozd. Radovednim raziskovalcem, ki so z barvo in številkami

* T. H., dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove Slovenije, OE Kočevje, 61330 Kočevje, Rožna ul. 39, SLO

Synopsis

Hartman, T.: How to introduce a Virgin Forest. Gozdarski vestnik No. 3/1995. In Slovene.

The article presents the method how to make the public acquainted with the characteristics of virgin forests and at the same time protect the precious rests of virgin forests from the disturbing influence of mass visits. The solution of the demanding task is offered on the concrete example of the Rajhenavski Rog forest reserve in the Kočevje region.

Key words: tourism, virgin forest, public.

"okrasili" kar precej pragozdnih dreves, so sledili zelo različni obiski: strokovne in šolske ekskurzije, seminarji in pragozdne okrogle mize, fotografii, časopis in televizija. Dober glas, ki je segel v deveto vas je pripeljal tudi prve turiste, saj so ogled pragozdov (kljub opozorilom gozdarjev) ponudile vse novopečene turistične agencije na Kočevskem. Pragozd torej obiskujemo?!

VAROVATI IN PREDSTAVITI – KAKO? TO PROTECT AND TO PRESENT – HOW?

Nasprotje med varovati in predstaviti vsekakor ni navidezno. Skušajmo ga preseči z razčlenitvijo nekaterih vlog in omejitvev, ki jih danes "nalagamo" pragozdu; in ne pozabimo: več glav – več ve.

– Naravna dediščina: zakonsko varovanje z varstvenimi režimi in dovoljenimi izjemami (Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine ter gozdarstvo). Obisk pragozdnega rezervata je praviloma voden.

– Raziskovalno delo: obvezno prijavljeno pri BF – gozdarstvo in Zavodu za gozdove Slovenije; čim manj naj vpliva na ekosistem.

– Vzgojno-poučna vloga: pragozd je priložnost za našo "zeleno politiko", srečanja z mladino, strokovno javnostjo, umetniki,

popotniki... in tudi z radovednimi turisti. Razgledani strokovno-poljudni besedi daje mogočna naravna scena še posebno moč in preblisk za snovanje novih idej.

– Strokovne ekskurzije: omejene na delu pragozda, množičnejše le ob meji rezervata s stalnim predstavitenim stojiščem. Ostale ekskurzije omejene le na predstavitevno stojišče ob meji pragozda ter opremljen zaščitni pas.

– Turizem: le za nekaj objektov; omejen izključno na razširjen, opremljen, "aranžiran" zaščitni pas rezervata. Steze do pragozdnega rezervata niso označene; redke posameznike, ki sami poiščejo pragozd, informativna tabla opozori na izjemnost varovanega predela in vedenje v rezervatu.

– Posebnosti: se upoštevajo za vsak pragozd posebej (npr. časovna omejitev obiska v času gnezdenja redke ptice...).

Ob vse bolj nujnem varovanju pragozda smo obiske – z redkimi izjemami – omejili na obmejni pas; razširili in označili pa smo varovalni pas, ki postaja "pragozd za obiskovalce".

Drugačna duhovna, estetska razsežnost mirno večnega pragozda pa je morda v premislek in poudarek Človeku, majhnemu in spoštljivemu med stoletnimi orjaki pramate-re Narave.

Zato je pravi odgovor: varovati in predstaviti; pa tudi spoštovati, raziskati, razumeti, posnemati, razširiti... Pragozd ni in je tu zaradi nas.

RAJHENAVSKI ROG – "NOV" PRAGOZD THE RAJHENAVSKI ROG – A "NEW" VIRGIN FOREST

– Pragozd Rajhenavski Rog bo s 150 in večmestnim razširjenim zaščitnim pasom del zaokroženega osrednjega predela na Rogu, ki je s kulturno-pričevalno-zgodovinsko (Roška žaga), naravno dediščino (pragozd) in ostalo opremo (dostopi, tabori...) ena osrednjih "akupunktur" točk bodočega Kočevskega naravnega parka.

– Pragozd bo kot naravni spomenik, bogastvo živega, šola sožitja in preživetja... predstavljen obiskovalcem le na mini pragozdni učni poti v razširjenem zaščitnem pasu.

– Dostopi ostanejo neoznačeni vse do aktiviranja načrtovane celostne ponudbe na Rogu. Upoštevamo estetsko vlogo gozda ob cestah, vlakih, poteh...

– Pešpot bo pripeljala do vstopa v "novi" pragozd – razširjen zaščitni pas, kjer bo prva informativna tabla z imenom pragozdnega rezervata, opozorilo o posebnosti zaščitnega predela, vedenju v rezervatu, traso pragozdne učne poti... Tu bo lahko tudi spomin narovarstvenikom – morda v bele apnenčeve skale s simbolom varovanja (roke in drevesa) vklesana imena: npr. Leopolda Hufnagla, Antona Šivica, Maksa Wraberja, Dušana Mlinška...

– Pragozdna učna pot, označena s simbolom pragozdnega rezervata ali kamnitimi možici, se bo nadaljevala po "narejenem pragozdu" (sušica za vtis, zakriti panji nekdanjih sečenj...).

– Na posameznih predstavitenih stojiščih bodo v npr. aluminijaste plošče s sliko in besedo vgravirana sporočila "videnega" – od mikro- do makropogledov, talnega profila, korenin, padlih dreves in življenja v njih, starosti, pomena, delovanja...

– Ob poti na meji z "gospodarskim" gozdom bo učni amfiteater.

– Pot se bo v ostrem loku le na enem mestu dotaknila pravega pragozda, s tablo bomo to povedali in z lično leseno ograjo dodatno opomnili na nevstopanje.

– Slikovito opremljen vodnik, plakat... bo olajšal delo "akreditiranim" vodnikom-gozdarjem; priponka, značka, plakat, zloženka pa bodo za spomin obiskovalcem.

– Na gozdni jasi, nedaleč od urejenega parkirnega prostora ob gozdni cesti, bodo hrastove klopi za oddih, malico in zaključek ogleda.

– Raziskovalni tabori, slikarska kolonija, pragozdne okrogle mize... so možnost za zanimiva srečanja in predstavitev pragozda.

– Malo pragozdno pot bo povezovala z Roško žago in Podstenami pohodniška pot po Rogu. To je priložnost za samotarje in intimnejši stik s prnaravo.

Noben gozd ni navaden gozd, a pragozd je najbolj nenavaden gozd. Stoletna rastoživost, patinasta večnost, mističnost, radoživost... bodo s "strokovno" besedo na mali pragozdni poti le skromno dopolnjene. Kar naj ostane odmaknjen in skrivnosten – pragozd.